

ת"פ 44577/10/15 - מדינת ישראל - המשרד להגנת הסביבה נגד מועצה מקומית דלית אל כרמל, כרמל נסראלדין, סלימאן נסר אל דין, שריף אבו חמד

בית משפט השלום בחיפה

ת"פ 44577-10-15 מדינת ישראל נ' מועצה מקומית

דלית אל כרמל ואח'

בפני כבוד השופט שלמה בנג'ו

בעניין:

המאשימה

מדינת ישראל - המשרד להגנת הסביבה
באמצעות עו"ד א. כ"ץ ו/או ע. דגר

נגד

הנאשמים

1. מועצה מקומית דלית אל כרמל
מס' 4 באמצעות עו"ד ש. לוינסטיין
2. כרמל נסראלדין
באמצעות עו"ד ו. נסרלדין
3. סלימאן נסר אל דין
באמצעות עו"ד ב. פילובסקי
4. שריף אבו חמד

גזר דין

רקע כללי וכתב האישום:

הנאשמים הורשעו, לאחר שמיעת ראיות, בעבירות הבאות:

הנאשמים 1 ו-2 הורשעו בשתי עבירות של אי ביצוע צו לשמירה על הניקיון לפי סעיף 13 (ב) (5) + 13ב לחוק שמירת הניקיון, תשמ"ד 1984;

הנאשמים 2 ו-4 הורשעו בעבירה אחת של הפרת חובת פיקוח לפי סעיף 15 לחוק שמירת הניקיון, תשמ"ד 1984;

הנאשמים 1, 2, 3 ו-4 הורשעו בריבוי עבירות של זיהום מים, לפי סעיף 20ב (א) יחד עם סעיף 20כא (א) + 20כב לחוק המים, תשי"ט 1959;

הנאשמים 1, 2, 3 ו-4 זוכו מהעבירה הקבועה בסעיף 20ב (ב) לחוק המים, תשי"ט 1959.

להלן בתמצית העובדות הצריכות לעניין.

האישום הראשון: הפרת צווי ניקיון (נאשמים 1, 2 ו-4):

עמוד 1

הנאשמת 1 הינה מועצה והנאשם 2 כיהן כראש המועצה. בתוקף היותו ראש המועצה, היה הנאשם 2 מופקד על שיקום אתר הפסולת מושא כתב האישום. כמו כן, היה אחראי לכך שתפקידים וחובות המוטלים על המועצה המקומית בצו ו/או על פי כל דין יבוצעו כראוי.

הנאשם 3 שימש בכל המועדים הרלוונטיים לכתב אישום זה כמהנדס המועצה לרבות כמהנדס בפועל. בתוקף תפקידו, היה הנאשם 3 ממונה על הנאשם 4 ואחראי לפיקוח על תפעולה השוטף של תחנת שאיבת השפכים המשמשת את הרשות.

הנאשם 4 שימש בכל המועדים הרלוונטיים לכתב אישום זה כראש אגף תפעול ותחזוקה לרבות כממלא מקום תברואן במועצה, וכיהן בתפקידו זה בכח ובפועל. בתוקף תפקידו זה, היה הנאשם 4 אחראי, בין היתר, לניקוי אתר הפסולת ולשיקומו, כמו גם לתפעולה השוטף של תחנת שאיבת השפכים.

ביום 3.5.11 הוציא מנהל המשרד להגנת הסביבה בחיפה, צו ניקיון, המופנה כלפי המועצה, ראש המועצה, ובעלי התפקיד הבכירים במועצה המקומית (להלן: "**הצו הראשון**").

לפי הצו הראשון, נדרשו כל הנאשמים לפנות את כל הפסולת הנמצאת באתר הפסולת, בסביבתו ובדרך הגישה אליו - לאתרים מורשים לקליטת פסולת, וזאת עד ליום 15.5.11, כך שלא תיוותר באתר הפסולת ובסביבתו, וזאת באופן שיניח את דעת מנהל המחוז.

הצו הראשון לא בוצע והנאשמים לא צייתו לאמור בו כנדרש. באתר הפסולת ובסביבתו המשיכו להיערם כמויות פסולת רבות, כל העת. זאת ועוד, התחדשו המפגעים הסביבתיים - לרבות סכנות לפריצת שריפות ולהתפשטותן. הנאשמת 1 לא טיפלה באתר הפסולת ולא השגיחה על הנעשה בו. הנאשמת 1 באמצעות שולחיה, אף פעלה ל"דחיפת" פסולת וקבירתה בקרקע אתר הפסולת.

ביום 15.9.11 הוציא מנהל המחוז צו ניקיון שני, המופנה כלפי הנאשמת 1, הנאשם 2, ובעלי תפקיד בכירים במועצה המקומית (להלן: "**הצו השני**").

לפי הצו השני, נדרשו כל הנאשמים להביא לפינוי וסילוק כל הפסולת הטריה המצויה באתר הפסולת, בסביבתו ובדרך הגישה אליו - לאתרים מורשים לקליטת פסולת, וזאת עד ליום 25.9.11, כך שלא תיוותר באתר הפסולת ובסביבתו, באופן שיניח את דעת מנהל המחוז.

הנאשמים לא מילאו אחר הצו השני. האתר לא נסגר לכניסת משליכי פסולת, ונערכו בו ערימות של פסולת, לרבות פסולת טרייה, השילוט הרלוונטי לא הוסר ולא הופעלו באתר הפסולת פיקוח והשגחה רצופים.

הנאשמים 2 ו-4 הפרו את חובתם לפקח ולעשות כל שניתן למניעת עבירה של אי ביצועם של שני צווי הניקוי ועל כן ביצעו עבירה של הפרת חובת פיקוח, לפי סעיף 15 לחוק שמירת הניקיון.

האישום השני: זיהום מים (כל הנאשמים) -

בתחום שיפוטה של המועצה המקומית, בבעלותה ובאחריותה, מצויה תחנת השאיבה הראשית לביוב, הידועה גם בשם "תחנת שאיבה - ואדי אל פש" (להלן: "תחנת השאיבה").

במועדים שונים בחודשים אוגוסט 2011 ונובמבר 2011, נמצא כי הביוב ושפכים שונים, זרמו מתחנת השאיבה, לאפיקו של נחל אורן, העובר בסמוך לתחנת השאיבה, והמהווה "מקור מים" כהגדרתו בחוק המים, התשי"ט-1959 (להלן: "חוק המים").

המשרד להגנת הסביבה התרה במועצה המקומית, וביתר הנאשמים מספר פעמים, אך הללו לא פעלו כנדרש, ולא הביאו לסילוק המפגע ולהפסקת הזרמת השפכים לרשות הרבים ולנחל אורן.

במעשיהם ובמחדליהם של הנאשמים בנוגע לתפעולה של תחנת השאיבה, גרמו לזיהום מקור מים, בכך שלא נמנעו מכל פעולה מזהמת או שעלולה לגרום לזיהום מים, במישרין ובעקיפין; ואף הזרימו לתוך מקור המים, חומרים נזליים, מוצקים או גזיים מזהמים. על כן, נקבע כי ביצעו עבירה של זיהום מים, לפי סעיפים 20ב(א) יחד עם סעיפים 20כא(א) ו-20כב לחוק המים (ריבוי עבירות), אך זוכו מביצוע עבירה לפי סעיף 20ב(ב) לחוק המים מהטעמים המפורטים בהכרעת הדין.

ראיות לעונש:

ב"כ המאשימה התייחס בטיעונו לעונש לראיות שהוגשו במהלך שמיעת התיק.

ב"כ הנאשמים הגישו מסמכים שונים הנוגעים לכל אחד מהנאשמים.

תסקירי שירות המבחן:

שירות המבחן הגיש תסקירים ביחס לכל אחד מהנאשמים. בתסקירים עמד שירות המבחן על נסיבותיו האישיות של כל אחד מהנאשמים, ובכל התסקירים הגיע שירות המבחן לכלל מסקנה, כי יש לבטל את ההרשעה, ולהטיל ענישה חינוכית, בדמות של שירות לתועלת הציבור וכן פיצוי כספי.

טענות הצדדים:

ב"כ המאשימה הגיש טיעונים כתובים לעונש (סומנו סת/1) וכן קלסר ובו מסמכים ופסיקה, הנוגעת לסוגיית אי ההרשעה

בעבירות אסדרתיות.

אשר לביטול ההרשעה, נטען, כי אין מקום לבטל את הרשעת הנאשמים, כבקשת הסניגורים, נוכח חומרת המעשים והפגיעה הסביבתית והעדר קיומו של נזק קונקרטי.

אשר לעונש, נטען להחמרה עונשית בשל טיב העבירות והשלכותיהם הסביבתיות ודרגת הרשלנות שהופגנה במעשים. באשר לאישום הראשון, הפרת צווי הניקיון והעדר פיקוח, הודגשה העובדה כי מדובר בהפרת צווים מנהליים ע"י בכירים במגזר הציבורי, ההפרה המתמשכת, השלכותיה על הסביבה הגובלת בשמורות טבע. באשר לאישום השני, עבירות זיהום המים, הודגש ריבוי העבירות, התמשכות העבירות, הרשלנות שבכך ונזקי הזיהום והשלכותיו.

ב"כ המאשימה טען למתחם ענישה הכולל קנס והתחייבות. לעמדתו, מתחם הקנס הראוי לנאשמת 1, הוא בין 150 ל-350 אלף ₪; לנאשמים 2 ו-4, בין 20 ל-60 אלף ₪; ולנאשם 3, בין 15 ל-50 אלף ₪. באשר למיקומו של העונש בתוך המתחם, עתר ב"כ המאשימה, להשית על הנאשמת 1, קנס בסך 280 אלף ₪, התחייבות בסך 400 אלף ₪ ל-3 שנים; לנאשם 2, קנס בסך 40 אלף ₪, התחייבות בסך 80 אלף ₪ ל-3 שנים; לנאשם 3, קנס בסך 20 אלף ₪, התחייבות בסך 50 אלף ₪ ל-3 שנים; לנאשם 4, קנס בסך 30 אלף ₪, התחייבות בסך 60 אלף ₪ ל-3 שנים.

ב"כ הנאשמים הגישו אף הם טיעונים בכתב (סומנו סה/1, סה/2, סה/3, סה/4). הסניגורים מיקדו את טענותיהם בביטול הרשעת הנאשמים. לגישתם, טיב העבירות ונסיבות ביצוען, מאפשרים הימנעות מהרשעה, וזאת תוך הסתמכות על הלכת שבתאי (רע"פ 3515/12 מדינת ישראל נ' דוד שבתאי, (2012)).

דברי הנאשמים בטרם מתן גזר הדין:

הנאשם 2, ראש המועצה דאז, מסר כי הוא מכבד את הכרעת בית המשפט, ולוקח אחריות אישית. לדבריו, בא למועצה עם "ידיים נקיות" וטוהר מידות ויושרה פנימיים, טיפל בעניינים רבים, אך עקב המטלות והמשימות הרבות לא הצליח לסיים את כל מה שתכנן לסיים. עוד מסר כי הוא קיבל את ניהול המועצה, מתוך תחושת שליחות לתרום למדינה, לעדה לה הוא שייך, ולציבור בכללותו, כך הוא עושה גם בעמותות שונות, ובתפקידים סטטוטוריים אחרים, וכך גם יעשה בעתיד, ולכן, ביקש את רחמיו של בית המשפט ואת ביטול ההרשעה וההקלה בעונשו.

הנאשם 3 חזר על דברי סנגורו, מסר כי הוא מקבל אחריות על מעשיו, ציין אף הוא את תרומתו לציבור, סקר את תולדותיו ונסיבותיו האישיות, הדגיש את חשיבות איכות הסביבה, כנושא הקרוב לליבו, את העובדה כי הוא נאמן ניקיון של השר לאיכות הסביבה, ציין את הכאוס, כלשונו, שהיה במועצה המקומית, בעת שנטל על עצמו את המשימה להיות שם מהנדס. עוד הדגיש, כי לאור כוונתו לשרת בתפקידים שונים לרבות תפקידים סטטוטוריים, הרשעה עלולה לפגוע בו, ועל כן ביקש את ביטולה, והקלה בעונשו.

הנאשם 4, פתח והבהיר אף הוא, כי הוא מקבל אחריות, ומכבד את הכרעת הדין, טען כי נעשו פעולות לסילוק פסולת במקום, וכי נציגי איכות הסביבה התעלמו מכך והתמקדו בזיהום הנקודתי שהיה. אף הוא עמד על אי הסדר ששרר באותה עת, במועצת דלית אל כרמל, את המשימות הלא פשוטות שהיה על הצוות המנהל להתמודד איתן באותה עת, ואף הוא הדגיש את החשש, לפגיעה חמורה בעתידו, באם תיוותר ההרשעה על כנה.

דין והכרעה עונשית:

בטרם פניה לקביעת מתחם העונש ההולם לנאשמים, יש להידרש תחילה לבקשת הנאשמים 2, 3 ו-4 לבטל את הרשעתם.

סעיף 192א לחוק סדר הדין הפלילי מקנה לבית המשפט את הסמכות לבטל הרשעה בפלילים, ולהטיל על נאשם צו מבחן, או צו שירות לתועלת הציבור, ללא הרשעה. סמכות זהה קיימת גם מכוח הוראותיו של סעיף 71א (ב) לחוק העונשין התשל"ז 1977.

ההלכה הפסוקה קבעה, כי הכלל הוא, שיש להרשיע אדם בפלילים, משהוכח כי ביצע עבירה, וכך נקבע בהלכת **כתב** (ע"פ 2083/96 **תמר כתב נ' מדינת ישראל**, פ"ד נב (3), 337):

"המבחן ללא הרשעה הינו חריג לכלל, שכן, משהוכח ביצועה של עבירה, יש להרשיע את הנאשם, וראוי להטיל אמצעי זה, רק במקרים יוצאי דופן, שבהם אין יחס אדיר בין הנזק הצפוי לנאשם מן ההרשעה, לבין חומרתה של העבירה".

לצד דברים אלו, הוסיף וקבע בית המשפט העליון, את התנאים המצטברים, המאפשרים הימנעות מהרשעה:

"הימנעות מהרשעה אפשרית אפוא בהצטבר שני גורמים: ראשית, על ההרשעה לפגוע פגיעה חמורה בשיקום הנאשם, ושנית, סוג העבירה מאפשר לוותר בנסיבות המקרה המסוים על ההרשעה בלי לפגוע באופן מהותי בשיקולי הענישה האחרים המפורטים לעיל" (דברי כב' השופט דורנר בע"פ 2083/96 **תמר כתב נ' מדינת ישראל**, פ"ד נב (3), 337); וראו גם פסיקה מהעת האחרונה: רע"פ 619/18 **משה בזיזנסקי נ' מדינת ישראל** (01.03.18); רע"פ 8215/16 **אברהם יצחק נ' מדינת ישראל** (29.3.2017); רע"פ 1949/15 **תקורי נ' מדינת ישראל** (2.4.15); ע"פ 8528/12 **אלין ציפורה נ' מדינת ישראל** (3.3.13)).

בכל הנוגע לעבירות אסדרתיות (רגולטוריות), מסוג אחריות קפידה, כדוגמת העבירה בה הורשעו הנאשמים, נפסק, כי על אף העדר היסוד הנפשי, חלים הכללים שנקבעו בהלכת **כתב**, לענין שאלת ביטול ההרשעה, דהיינו, שהכלל הוא הרשעה והחריג הוא אי הרשעה. יחד עם זאת, נפסק כי אין רלוונטיות לשאלת שיקומו הקלאסי של הנאשם, אך יש להחיל את הלכת **כתב** על עבירות אלה **"בגמישות רבה יותר"** (רע"פ 3515/12 **מדינת ישראל נ' דוד שבתאי ואח'** (2013)).

על כל אלה יש להוסיף את עמדתו של בית המשפט המחוזי דכאן, אשר הבהיר וחזר והבהיר, כי:

"הכלל חייב להיות הרשעה - גם בעבירות כגון אלה (עבירות אסדרתיות - תוספת שלי - ש.ב) וכי הימנעות מהרשעה תישאר מנת חלקם של המקרים החריגים ביותר..." (ע"פ (חיפה) 1003-09-17 **מדינת ישראל נ' דור כימיקלים בעמ' ואח'** מיום 29/1/18 וכן ראה ע"פ (חיפה) 10261-08-17 **מדינת ישראל נ' חברת שמן** מיום 10/1/18).

אפנה איפוא לבחון את תחולת התנאים שנקבעו בהלכת **כתב**, ואת השאלה האם מדובר בנדונו באותם "מקרים חריגים ביותר", כלשון ביהמ"ש המחוזי, בהם ניתן לבטל את ההרשעה, בעבירות אסדרתיות.

תחילה אדון בשאלת היחס בין ההרשעה בפלילים לפגיעה בנאשמים, ולאחר מכן, אדון בסוג העבירות בהן הורשעו

הנאשמים בנסיבותיהן, ובשאלה האם אפשר לוותר על הרשעה, בשים לב לנסיבות אלה, אל מול שיקולי ענישה והרתעה.

התנאי הראשון - קיומו של נזק קונקרטי:

בקשה לביטול הרשעה מצד נאשם שהורשע בפלילים, מבוססת בעיקר על הנזק הקונקרטי שייגרם לאותו נאשם אם לא תבוטל ההרשעה. כל הנאשמים טוענים, כי נזק זה אינו פרופורציונאלי להותרת ההרשעה והאינטרס הציבורי שבכך. בכל הנוגע לנזק הקונקרטי נטען ע"י הנאשמים, כי מטה לחמם יפגע ואפשרויות ההשמה התעסוקתיות שלהן תצומצמנה, כך שהם לא יוכלו לאייש תפקידים ציבוריים שונים, באם תיוותר ההרשעה על כנה.

בפני בית המשפט הונחו תסקירים של שירות המבחן, כולם טוענים לקיומו של נזק קונקרטי, לו תיוותר הרשעה על כנה, ללא סימוכין עובדתי, ועל כן ממליצים על ביטול ההרשעה.

לאחר העיון במכלול הטיעונים, המסמכים, והתסקירים שהוגשו, חוששני שלא הוכח קיומו של נזק קונקרטי ממשי.

אכן, הרשעת נאשם בפלילים היא כשלעצמה נושאת נזק לשמו הטוב, אך זהו חלק אינהרנטי מההליך הפלילי, לפיו, מה שנקבע לגביו כי ביצע עבירה יורשע ורק החריג שבחריגים הוא ביטול הרשעה. הפסיקה מחייבת הוכחת נזק קונקרטי ממשי כתנאי לשקילת ביטול ההרשעה. לא די בנזק פוטנציאלי בעלמא.

"הגישה שהתפתחה בפסיקה היא, כי מוטל על הנאשם להראות נזק מוחשי קונקרטי שעלול להיגרם לו כתוצאה מן ההרשעה, ואין להסתפק בתרחישים תיאורטיים (רע"פ 9118/12 פריגן נ' מ"י, בפסקה 10, רע"פ 8627/12 הנסב נ' מ"י, בפסקה 12...בהלכת שבתאי נקבע (בפסקה 39), כי בעבירות אסדרתיות, של אחריות קפידה "ניתן להקל על הנטל המוטל על כתפי הנאשם להראות את עוצמת הפגיעה שתיגרם לו כתוצאה מן ההרשעה". עם זאת, וגם בהתחשב בהקלת הנטל האמורה, עדיין נדרש הנאשם להראות קיומו של איזה נזק, בעל הסתברות ממשית, ואין די בהצגת חשש תיאורטי בלבד להתרחשות הנזק" (רע"פ 891/15 כלבו חצי חניס בע"מ נ' מדינת ישראל - המשרד לאיכות הסביבה (2015); רע"פ 9042/17 היאם עאבד נ' מדינת ישראל (2017)).

אף אחד מהנאשמים, לא הציג בפני בית המשפט אסמכתאות ממשיות, המלמדות על כך שההרשעה פגעה בפועל או תפגע בהמשך עיסוקו/פרנסתו.

כפי שעולה מהתסקירים, כל הנאשמים עוסקים כל אחד בתחומו, עובדים ומתפרנסים מאז הורשעו, ולא הובאה בפני כל ראייה ממשית, לכך שהרשעתם בעבירות פגעה בתעסוקתם.

כאמור, חששם של הנאשמים, ודאגתם לשמם הטוב, מובנים הם. אולם, דרישותיה החד משמעיות של הפסיקה, לרבות הנחיותיו של בית המשפט המחוזי דכאן היא, כי רק ב"מקרים חריגים ביותר" תבוטל ההרשעה, ונוכח האמור לעיל, לא מתקיים התנאי הראשון, המצדיק שקילת ביטול ההרשעה.

אומנם עסקינן בעבירות של אחריות קפידה אסדרתיות, בהן שאלת השיקום "הקלאסית" אינה רלוונטית, ולפי הלכת **שבתאי**, יש להחיל את תנאי הלכת **כתב**, באופן גמיש יותר, אך עדיין, יש להוכיח פגיעה תעסוקתית, ממשית, ולא די בעצם הפגיעה האפשרית בנאשמים שעיקרה, לפי הטיעונים, פגיעה בשמם הטוב:

"רוצה לומר, שההלכה בעבירות אחריות קפידה אסדרתיות הינה ששאלת השיקום "הקלאסיות" אינה רלבנטית, ולכן יש להחיל את הלכת כתב באופן גמיש ולא "לדקדק" בקיומה של הדרישה בכל הנוגע לפגיעה בשיקום...אך אין מקום להפוך את היוצרות ולקבוע מעין ברירת מחדל הפוכה לפיה הרשעה תהווה כתם בגיליון קורות החיים של נושאי המשרה הבכירים בהם עסקין ולכן יש להימנע מהרשעה אלא אם הם כבר בגמלאות" (ע"פ (חיפה) 10261-08-17 מ"י נ' שמן, שם בפסקה 21).

עוד יש לציין, כי הפרופיל של הנאשמים שבפניי, כמו פרופיל של נושאי משרה בכירים בתאגידים סטטוטוריים ופרטיים אחרים, הינו פרופיל זהה. מדובר בדרך כלל, בבעלי תפקידים בכירים, ללא דופי, ללא עבר פלילי, אשר בתוקף תפקידם נושאים באחריות פלילית. בשל המאפיינים הדומים, בתי המשפט המחוזי והעליון, קבעו כי ככלל, אין להימנע מהרשעה של נושא משרה כזה, שאם לא כן, על בתי המשפט המרשיעים בכירים במגזר הציבורי או הפרטי, יהיה להימנע מהרשעתם, דבר החוטא לכוונת המחוקק בהטילו אחריות על נושאי משרה בכירים (ראו דבריו של בית המשפט המחוזי בעניין שמן, שאוזכר לעיל, פסקאות 23 ו-24).

על יסוד האמור, ולאור הנחיות הפסיקה, לא ניתן לקבוע קיומו של נזק קונקרטי.

אציין, כי גם אם היה מוכח נזק קונקרטי, הרי שלפי הנחיות הפסיקה, אין להימנע מהרשעות בעבירות אלה, ורק במקרים חריגים למדי, יימנע בית המשפט מהרשעה.

לבחינה זו אעבור כעת.

התנאי השני - סוג העבירות בהן הורשעו הנאשמים בנסיבותיהן -

לפי הלכת כתב התנאי השני שעל בית המשפט לבחון הוא האם "**סוג העבירה מאפשר לוותר בנסיבות המקרה המסוים על ההרשעה בלי לפגוע באופן מהותי בשיקולי הענישה האחרים**" (הדגשה שלי - ש.ב.; שם, בעמ' 342).

כפי שכבר צוין, הלכת **שבתאי**, שהחלה את דרכה בבית המשפט המחוזי דכאן, הבהירה כי ניתן להחיל את הלכת כתב בגמישות בכל הנוגע להיבט השיקומי הנדרש, אך לא ייתרה כליל את הצורך להוכיח נזק קונקרטי.

ענין **שבתאי**, נגע להזרמת שפכים לנחל גדורה, וממנו לנחל הקישון, עקב פגיעה בקו סניקה והתפרצות השפכים ממנו, תוך זיהום הנחלים. הדיון שם נסב על שאלת ביטול הרשעת נאשמים, שהורשעו בעבירות דומות לנדוננו, לפי חוק המים, החוק למניעת מפגעים, וחוק שמירת הניקיון, כשהנסיבות, לא נשאו אופי של אשם מוסרי מובהק.

בית המשפט המחוזי (כב' הנשיא ד"ר ר. שפירא בהסכמת יתר חברי המותב) קבע, בין היתר, מהן הנסיבות בהן יש מקום לשקול ביטולה של הרשעה בפלילים בעבירות אסדרתיות, וכך הם דבריו של כב' הנשיא שפירא:

"אני סבור כי בעבירות הסדרתיות, שלא נפל בהן פגם של אי יושר (כגון רצון להתעשר על חשבון הציבור), איזון השיקולים, המעמיד את האינטרס הציבורי, שעניינו מיצוי ההליך הפלילי בהרשעה, והשגת שוויון, אל מול נסיבותיו האינדיבידואליות של הנאשם, נמצא בקביעת מדרג חומרה, שיתחשב בנסיבות העבירה ותוצאותיה, מחד גיסא, וכן בעבריו עצמו, ומהישנות מעשי עבירה על ידו, מאידך גיסא. [כ]לומר, **ככל שנסיבות העבירה בוצעו בחומרת יתר, כגון עשיית העבירה באדישות להשלכות המעשים, או רשלנות מוגברת, הימשכות העבירה,**

או במקרים בהם הנזק היה חמור מאוד, כזה שלא ניתן לפצות הנפגע בגינו, או שלא ניתן לתקנו, אז בית המשפט יטה להרשיע הנאשם, אף אם אין לחובת הנאשם עבר פלילי כלשהו...ההרשעה הפלילית במקרה זה תהיה נחוצה על מנת להעמיד אתהנאשם בפסול שבהתנהגותו והנזק הפוטנציאלי הטמון בהתנהלותו הקלוקלת" (ע"פ (חיפה) 39853-06-11 פלקוביץ פלג נ' המשרד לאיכות הסביבה (2011); עמ' 32, פסקה שלישית).

ברע"פ 8971/15 **כלבו חצי חנים בע"מ נ' המשרד לאיכות הסביבה** (2016) נדונו עבירות דומות לענייננו (זיהום מים לפי חוק המים ולכלוך ברשות הרבים). באותו עניין נעשה קידוח בניגוד להוראות, דבר אשר הוביל לפריצת שפכים וזיהום נחל. בית המשפט לא קיבל את בקשת הנאשמים להימנע מהרשעתם. הטעמים לכך היו, אי עמידה בהרמת הנטל להראות נזק קונקרטי; והתייחסות לנסיבות הקונקרטיות, מהן עלתה רשלנות רבתי מצד הנאשמים, אשר זיהמו את מי הנחל, על אף שהוזהרו מראש מפני ביצוע קידוחים עמוקים.

נמצא כי מקום בו ישנה דרגת אשם מוסרית גבוהה העולה מהנסיבות, המשקפות חומרת יתר, כגון עשיית העבירה באדישות להשלכות המעשים, או רשלנות מוגברת, או הימשכות העבירה, כי אז יטה בית המשפט להרשיע את הנאשם, אף אם אין לחובתו עבר פלילי, וזאת כחלק מאמירה ערכית-ציבורית, על מנת להעמיד את הנאשם על הפסול שבהתנהגותו.

מכאן ליישום הכללים על נדוננו.

במקרה דנן, סבורני כי סוג העבירות, בנסיבות ביצוען, אינו מאפשר וויתור על הרשעה וזאת מהטעמים הבאים.

בהכרעת הדין נקבע בנוגע לנאשמים 1, 2, ו-4, כי הם לא קיימו צווי ניקיון מנהליים שהוציא מנהל המשרד להגנת הסביבה בחיפה, על אף התראות חוזרות ונשנות לבצע את הניקיון הנדרש.

משמיעת הראיות עלה, כי באתר הפסולת ובסביבתו, נערמו כמויות פסולת רבות. לא קיום, לא סולקה הפסולת שנמצאה באתר, בסביבתו, ובדרך אליו. כמו כן, כלל הצו השני הוראות נוספות, בין היתר סגירה מידית של אתר הפסולת, הוראות בנוגע לשילוט, חסימת דרכי הגישה לאתר, הפעלת פיקוח והשגחה על האתר, כל אלה לא קוימו, חרף התראות ואזהרות לעשות כן.

מדובר אם כן, באי קיום צווים מנהליים אשר הופנו לנאשמים 1 ו-2 (שתי עבירות לפי סעיף 13 (ב) (5) ו-13ב לחוק שמירת הניקיון), וכן הפרת חובת פיקוח לגבי הנאשמים 2 ו-4 (עבירה אחת לפי סעיף 15 לחוק שמירת הניקיון).

כל הנאשמים הורשעו בריבוי עבירות של זיהום מתמשך של מים, שנגרם כתוצאה מגלישת ביוב ושפכים שזרמו מתחנת השאיבה, וואדי אל פש, וגלשו אל אפיקו של נחל אורן, העובר בסמוך לתחנת השאיבה וזיהמו אותו במשך זמן רב.

המעשים הכוללים של הנאשמים אופיינו באי ציות לצווים ובזיהום מתמשך, אשר לוה בהתראות למכביר, דבר המגביר את האשם המוסרי מצד הנאשמים, ומציב את דרגת הרשלנות במדרג הגבוה.

הנזק הסביבתי אף הוא היה חמור למדי, הן באתר הפסולת והן הזיהום המתמשך לנחל אורן, שהו נזק בלתי הפיך למקור מים חי. בהקשר אחרון זה של זיהום מקורות מים חיים אציין כי ביהמ"ש העליון הדגיש את החומרה הרבה בזיהום מקורות מים הואיל והשמירה עליהם היא **"...אינטרס ציבורי עליון נוכח מקורות המים המועטים העומדים לרשות**

המדינה" (ע"א 8234/08 מנהלת רשות המים ואח' נ' תדיר-גן (מתכת) ואח' (2010)).

מדובר בבעלי תפקידי מפתח ברשות, החל מראש הרשות, דרך מהנדס הרשות, ומנהל אגף תפעול תברואה ותחזוקה של הרשות. לפי הפסיקה:

"...קיימת חשיבות להרשעת נושאי המשרה הבכירים במקרים כגון אלו, בשל שהם קובעי ההחלטות אשר משליכות על קיומם של המטרדים והסרתם, ומעורבותם האישית בהליך הפלילי, היא אחת מהדרכים האפקטיביות ביותר, למנוע את המטרדים ולהחיש את הסרתם. הדרג הבכיר הוא שקובע את המדיניות, הוא שאחראי על התקציב הנדרש, ובכוחם של אלו, לנקוט את האמצעים למניעה ולהסרה. אני אף סבורה כי הימנעות מהרשעה משדרת מסר בלתי ראוי מטעמה של מערכת המשפט, וכי הרשעה תורמת תרומה משמעותית בהרתעה..." (ראו: ענין שמן תעשיות בע"מ, שאזכר לעיל, שם, בפסקה 30 לפסק הדין).

סיכום ביניים לגבי סוגיית ההרשעה:

מהאמור עד כה, עולה כי לא עלה בידי הנאשמים להוכיח נזק קונקרטי, ואף אם היה מוכח כזה, בנסיבות העניין, והעבירות בהן עסקין, לא מתאפשר, לפי הנחיות הפסיקה, לבטל את הרשעתם של הנאשמים.

מכאן, אעבור לקבוע את מתחם העונש ההולם.

דין והכרעה עונשית:

הכרעת הדין מחזיקה שני אישומים. האישום הראשון נוגע לאי קיום צו ניקיון, בשתי הזדמנויות שונות ולהפרת חובת פיקוח. האישום השני, נוגע להזרמת שפכים מתחנת השאיבה, אל אפיק נחל אורן, בהזדמנויות ומועדים שונים (ראה סעיף 18 לכתב האישום).

למרות שמדובר באירועים שונים ונפרדים במקום ובזמן, המדינה לא טענה לקביעת מתחם עונש הולם ביחס לכל אירוע, והסתפקה בטיעון למתחם עונש כולל לשני האישומים, כשהיא טוענת לקשר הדוק בין שני האישומים (ראה עמ' 309, שורה 8 לטיעוני ב"כ המאשימה).

לפיכך, בית המשפט יתייחס לשני האישומים כאירוע אחד, לצורך קביעת המתחם, תוך התחשבות בהתמשכות העבירות וקיומן של ריבוי עבירות.

הערך החברתי שנפגע ומידת הפגיעה בו:

מעשי/מחדלי הנאשמים, פגעו באיכות הסביבה. מדובר על עבירות אשר הפכו לתופעה רחבת היקף, שדורשת התייחסות מחמירה של מערכת המשפט.

אין צורך להכביר על החשיבות בשמירה על ניקיון הסביבה, לרווחת תושבי הרשות והציבור בכלל, ועל ניקיון מקורות

המים ובכלל זה, נחלים ומקורות מים טבעיים אחרים.

מידת הפגיעה בערכים החברתיים המוגנים, היא בינונית-גבוהה.

מדיניות הענישה הנוהגת:

בכל הנוגע למדיניות הענישה הנוהגת, ראוי להביא את דבריו של שופט ביהמ"ש העליון כב' השופט ע. פוגלמן בסיכום דבריו בעניין **שבתאי**:

"הטלת סנקציה משמעותית על האחראיים למחדל המתואר, משרתת תכלית הרתעתית, כדי שבעתיד יפעלו האחראים על עבודות דומות, בשקידה ראויה, על מנת שראויה מעין זה לא יישנה" (שם, פסקה 40 לפסק הדין).

קיימת פסיקה ענפה, המעידה על מדיניות ענישה שעיקרה בהטלת קנסות משמעותיים. חלק ניכר ממנה הובא בקלסר סיכומיה המפורטים של המאשימה. לא אפרט את כל הפסיקה (ראו למשל: ת"פ (נצרת) 1341-03-15 **מדינת ישראל נ' עיריית בית שאן** (2016); ת"פ (נצרת) 45168-12-12 **מדינת ישראל נ' מועצה מקומית שיבלי** (2015) וע"פ (נצרת) 59670-02-15 באותו עניין; ע"פ (נצרת) 228/02 **פרי הגליל ואח' נ' מדינת ישראל** (2002); רע"פ 1223/07 **מורשד ואח' נ' מדינת ישראל** (2007).

אציין כי בפרשת **"חצי חינם"** אשר אוזכרה לעיל, נגזר בסופו של דבר על התאגיד, לאחר הפחתת הקנס בערכאת הערעור קנס של 230 אלף ₪ ועל התאגיד הנוסף קנס בסך של 130 אלף ₪. בעניין "שמן", אשר אוזכר לעיל, הועמד הקנס שהושת על התאגיד על סך של 400 אלף ₪.

מכיוון שהמדינה טוענת למתחם עונש אחד ביחס למכלול האירועים שבכתב האישום, הרי שמשעה שעסקין בעבירות נמשכות, הקנסות חייבים להלום את מכלול הנסיבות לחומרה ולקולה.

יוער, כי עיון בפסיקה מלמד, כי במקרים בהם הוטלו קנסות נמוכים, מדובר היה, במפגעים נקודתיים, בודדים, ובחלק מהמקרים, המפגעים האלה הוסרו, לאחר התרעה ראשונה של המשרד לאיכות הסביבה (ראה לדוגמה ת"פ (שלום טבריה) 3082-11-14 **מדינת ישראל נ' קיבוץ אלומות**; עמ"ק (פ"ת) 13418-04-09 **מדינת ישראל נ' קניאל תעשיות אריזה בע"מ**, וזאת לעומת נזק מתמשך בת"פ (חיפה) 276/08 **המשרד להגנת הסביבה נ' אורטרו בע"מ**, שם הושת קנס בסך של 1 וחצי מיליון ₪ בהסדר טיעון).

נסיבות ביצוע העבירות:

התרחשות העבירות - מדובר בעבירות מסוג אחריות קפידה, אך משמיעת הראיות עולה מודעות להתרחשותם של הזיהומים ודרגת רשלנות משמעותית מצד הנאשמים באי מניעתן. אפנה לאמור בהכרעת הדין המפורטת, ממנה עולה אי קיום צווים מנהליים באישום הראשון, שעל קיומם אחראים הנאשמים 1, 2, ו-4, וכן, לאישום השני, במסגרתו הורשעו כל הנאשמים, בריבוי עבירות מזהמות מקור מים חיים.

עוד אפנה להפרת חובת הפיקוח, ביחס לנאשמים 2 ו-4, למשמעות הפרת חובת ניטור זו, שקיומה והקפדה עליה היא הינה על מנת למנוע נזקים סביבתיים מתמשכים רחבי היקף, שלדאבון הלב, לא נמנעו במקרה הזה.

חלקם היחסי של כל אחד מהנאשמים בביצוע העבירה - הנאשם 2 היה ראש הרשות ומטבע הדברים ובהתאם להוראות החוק והדין הוא נושא באחריות מינסטריאלית למעשי הרשות ומחדליה, מה גם שמשמיעת הראיות עולה כי הוא הוזהר בדבר המפגעים ולא עשה כל אשר ניתן היה לעשות למנעם.

הנזק - כל העבירות, בהן הורשעו הנאשמים הן עבירות נמשכות, ובעלות אופי ניזקי-סביבתי בלתי הפיך, דבר אשר תורם לחומרת העניין. יש לקחת בחשבון את הזיהום הסביבתי הנובע מהמעשים/המחדלים, את נפקותו על החי והצומח בסביבת הזיהום, בדגש על העובדה כי בכל הנוגע לאישום הראשון, מדובר על אתר הממוקם בסמוך לשמורת טבע, ובאישום השני, מדובר על הזרמת שפכי ביוב לנחל אורן, שאף הוא ממוקם בלב ליבה של שמורת הטבע "הר הכרמל".

הסיבות שהביאו לביצוע העבירות - אשר לטענות בדבר מצבה הכלכלי של הרשות ולכאוס הארגוני, לכך התייחסתי באריכות בהכרעת הדין, ולא מצאתי כי הדבר הוכח, וכי היתה לכך השלכה על חובתם של הנאשמים להתוות דרכי פעולה אפקטיביות, ולהתמודד נכונה עם המפגעים הסביבתיים שבאחריותם, עליהם הלן באוזנם, המשרד לאיכות הסביבה שוב ושוב. על דברים אלה, אני חוזר גם כעת בעת קביעת מתחם העונש (ראו גם ע"פ (נצרת) 59670-02-15 **מועצה מקומית שבלי ואח' נ' מדינת ישראל ואח'** (2015), שם עלו טענות דומות ונדחו ע"י ביהמ"ש המחוזי, ראו שם פסקאות 34-35).

מתחם העונש המתאים לנאשמים:

לפיכך, לאחר שיקול מכלול השיקולים והנסיבות, מתחם העונש ההולם ביחס לכל אחד מהנאשמים הוא כדלקמן:

לנאשמת 1, מתחם העונש ההולם נע בין 150 ל-250 אלף ₪, התחייבות בגובה כפל הקנס.

לנאשמים 2 ו-4, שלהם מעורבות גם באירועים נשוא האישום הראשון, אי קיום צווי הניקיון, מתחם העונש ההולם נע בין 15 ל-50 אלף ₪, התחייבות בגובה כפל הקנס.

לנאשם 3, שמעורב רק באישום השני, זיהום הנחל, מתחם העונש ההולם נע בין 10 עד 40 אלף ₪, התחייבות בגובה כפל הקנס.

מכאן לשיקולים נוספים לצורך קביעת העונש בתוך המתחם שנקבע.

נסיבות שאינן קשורות לביצוע העבירות:

הפגיעה של העונש בנאשמים - יש לקחת בחשבון את משמעותם של קנסות ועיצומים כספיים על הנאשמים בפרט בתקופה קשה זו עקב מגפת הקורונה הממיטה על רבים דלות כלכלית. עם זאת, הביטוי העונשי המקובל לפי הפסיקה, והקבוע בחוק, בעבירות מסוג זה, המבוצעות בדרך כלל ע"י אנשים נורמטיביים, בכירים במגזר הציבורי או הפרטי, הם בעיצומים כספיים.

נטילת אחריות - כחלק מהשיקולים בקביעת העונש בתוך המתחם, החוק מחייב לשקול באם הנאשם נטל אחריות על מעשיו (סעיף 40יא (4) לחוק העונשין). כאמור, הנאשמים כפרו באחריותם וניהלו את ההליך במשך שנים עד תום מבלי לקבל אחריות על מעשיהם. רק בעת כתיבת התסקיר ובטיעונים לעונש טענו כי הביעו חרטה. קשה ליישב חרטה זו, עם הכפירה הנחרצת באחריות, ארוכת השנים, חרטה אשר עלתה, כאמור, רק בתסקירים, בזיקה לבקשתם לביטול ההרשעה. אני חוזר ומדגיש, לבל יתפרשו הדברים שלא כראוי. זכותו של כל נאשם לנהל את משפטו עד תום ואין לזקוף זאת לחובתו (סעיף 40יא (6) לחוק העונשין). אך כאשר החוק מחייב לשקול את נטילת האחריות מצידו של נאשם, יש לדברים שצוינו משקל בקביעת העונש בתוך המתחם.

חלוף הזמן - יש לתת משקל לעובדה כי העבירות הן משנת 2011, וכתב האישום הוגש בשנת 2015. עם זאת יצוין, כי הנאשמים בחרו לנהל משפט במשך תקופה ארוכה, זו כמובן זכותם המלאה ואין לזקוף זאת לחובתם, הדבר אף הוביל לזיכוי חלקי נקודתי בעבירה על חוק המים, אך למען הדיוק, יש לומר כי חלק ניכר מחלוף הזמן עליו מלינים הנאשמים, הוא גם בשל ניהול ההליך על ידם עד תום.

עבר פלילי - הנאשמת, הרשות, בעלת הרשעה אחת בעבירות דומות. יתר הנאשמים נעדרו עבר פלילי.

נסיבות חיים של הנאשמים - נסיבותיהם האישיות של הנאשמים פרושות בפני בית המשפט, בעיקר בתסקירים המפורטים שניתנו אודותיהם ומדברים בעד עצמם. רובם ככולם אנשי ציבור מכובדים, בשנות החמישים והשישים שלהם, אשר תרמו ממיטב שנותיהם, לטובת הקהילה והמדינה, במישורים ציבוריים וקהילתיים שונים, וזאת יש לזקוף זאת לזכותם.

העונש המתאים בתוך המתחם:

הנאשמת 1 -

משמיעת הראיות עלה, כי התנהלות הנאשמת 1 כרשות, לקתה בחסר, דבר אשר הוביל למחדלים נשוא כתב האישום מצידה.

לנאשמת 1 הרשעה קודמת, עובדה התורמת להחמרה הנדרשת בעונשה.

עם זאת, לא נעלמה מעיניו של בית המשפט, ההתמודדות שבכל זאת נעשתה מצד הרשות, על מנת להילחם במפגעים נשוא כתב האישום, אם כי, נקבע כי לא נעשה כל מה שצריך היה להיעשות ובזמן, כדי למגר את המפגעים.

לפיכך, לאור הפגיעה בערכים המוגנים, מידת הפגיעה, ונסיבות ביצוע העבירה, לרבות התמשכות העבירות, יש למקם את עונשה של הנאשמת בחלקו העליון של המתחם, וכנגזרת של מסקנה זו תועמד ההתחייבות הכספית על כפל הקנס.

הנאשמים 2 ו- 4 -

כל הנאשמים נעדרים עבר פלילי.

הנאשמים ניהלו את המשפט שנים ארוכות, מתוך כפירה מוחלטת באחריותם. רק בשלב התסקיר, מסרו כי הם מקבלים אחריות על ביצוע העבירות, ומקבלים את קביעת האחריות לגביהם, כפי שנקבע בהכרעת הדין.

הנאשם 2 - שימש באותה עת כראש הרשות וככזה נושא לפי החוק באחריות הגבוהה ביותר לתפקודי הנאשמת 1 המועצה המקומית שהייתה אז תחת הנהגתו.

לאור נסיבות ביצוע העבירות בהן הורשע ודרגת האשם שהופגנה מצידו, האמור בתסקיר אודותיו, עונשו ימוקם בחלקו העליון של המתחם.

הנאשם 3 - שימש באותה עת כמהנדס המועצה, ומתוקף תפקידו וסמכויותיו, היה ממונה גם על נאשם 4, וגם על הפיקוח והתפעול השוטף של תחנת השאיבה.

לאור נסיבות ביצוע העבירות בהן הורשע, ודרגת האשם שהופגנה מצידו, האמור בתסקיר אודותיו, עונשו ימוקם בחלקו האמצעי התחתון של המתחם.

הנאשם 4 - שימש באותה עת כראש אגף תפעול ותחזוקה ותברואן, אצל הנאשמת 1, ומתוקף תפקידו וסמכויותיו, הוא זה שהיה אחראי לביצוע ניקוי בפועל של אתר בפסולת ולשיקומו, כמו גם לתפעולה השוטף של תחנת השאיבה והיתה לו כאמור נגיעה ישירה לשני מרכיבי הזיהום בהם הורשע.

לאור נסיבות ביצוע העבירות בהן הורשע ודרגת האשם שהופגנה מצידו, האמור בתסקיר אודותיו, עונשו ימוקם באמצע המתחם.

אשר על כן, אני גוזר על הנאשמים את העונשים הבאים:

הנאשמת 1 -

קנס בסך 250,000 ₪.

הקנס ישולם ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

התחייבות כספית בסך - 500,000 ₪ להימנע במשך שלוש שנים מביצוע העבירות אותן נקבע שביצעה.

ההתחייבות תחתם ע"י ראש הרשות בתוך 21 ימים מהיום. העדר חתימה יוביל מאסר למשך 30 יום או עד לחתימה - המוקדם.

הנאשם 2 -

קנס בסך - 35,000 ₪ או 350 ימי מאסר תמורתו. הקנס ישולם ב- 35 תשלומים שווים ורצופים לטובת המשרד לאיכות הסביבה.

התחייבות כספית בסך 70,000 ₪ להימנע במשך שלוש שנים מביצוע העבירות אותן נקבע שביצע. העדר חתימה יוביל מאסר למשך 30 יום או עד לחתימה - המוקדם.

הנאשם 3 -

קנס בסך - 20,000 ₪ או 200 ימי מאסר תמורתו. הקנס ישולם ב- 20 תשלומים שווים ורצופים לטובת המשרד לאיכות הסביבה.

התחייבות כספית בסך 40,000 ₪ להימנע במשך שלוש שנים מביצוע העבירות אותן נקבע שביצע. העדר חתימה יוביל מאסר למשך 30 יום או עד לחתימה - המוקדם.

הנאשם 4 -

קנס בסך - 30,000 ₪ או 300 ימי מאסר תמורתו. הקנס ישולם ב- 30 תשלומים שווים ורצופים לטובת המשרד לאיכות הסביבה;

התחייבות כספית בסך 60,000 ₪ להימנע במשך שלוש שנים מביצוע העבירות אותן נקבע שביצע. העדר חתימה יוביל מאסר למשך 30 יום או עד לחתימה - המוקדם.

הוסברה לנאשמים מהות ההתחייבות והשלכותיה, במידה ויפרו אותה.

זכות ערעור תוך 45 יום לבית המשפט המחוזי.

ניתן היום, כ"ט שבט תשפ"א, 11 פברואר 2021, במעמד הצדדים.